

VIERECKSCHANZE A SÍDLIŠTĚ U STAROSEDLSKÉHO HRÁDKU, OKR. PŘÍBRAM

Výsledky průzkumu z let 2008–2012 a 2015

RASTISLAV KORENÝ – LENKA KRUŠINOVÁ – ROMAN KŘIVÁNEK
– RUDOLF ŠIMEK – JANA ŠIMKOVÁ – PAVEL ŠKÁCHA

Abstract

The paper deals with a newly identified rectangular ditched enclosure (Viereckschanze) and a nearby La Tène period settlement. It is the third feature of this type in the region. The site was also geophysically surveyed. Surface collection yielded numerous material remains (pottery, fragment of a glass bracelet) which date the feature and the nearby settlement to the Late or Final La Tène period – LT C2–D.

Klíčová slova: doba laténská – Příbramsko – viereckschanze – sídliště

Key words: La Tène period – Příbram region – Viereckschanze – settlement

Úvod

V roce 2008 nezávisle na sobě objevili novou lokalitu z doby laténské u Starosedlského Hrádku R. a J. Šimkovi a L. Krušinová. Zatímco manželé Šimkovi v uvedeném roce podnikli povrchové sběry, během kterých získali kolekci pravěké keramiky, L. Krušinová na tomtéž místě s pomocí leteckých snímků na serveru Mapy.cz identifikovala objekt čtvercového půdorysu (sada snímků z roku 2006). V témže roce se všichni jmenovaní, opět nezávisle na sobě, obrátili na archeologické pracoviště Hornického muzea Příbram s žádostí o další pomoc na pokračování a finanční zajištění dalšího průzkumu. Porovnáním prostorových údajů došlo ke spárování informačních podkladů a formulování hypotézy, že se může jednat o ohrazený objekt, tzv. viereckschanze z doby laténské a za jejím východním příkopem/valem též soudobé sídliště. V dalších letech byly povrchové sběry opakovány a doplněny o detektorový, geologický a geofyzikální průzkum. Cílem příspěvku je zveřejnění dosavadních výsledků a jejich stručné zhodnocení.

Lokalizace, tvar a velikost objektu

Lokalita se nachází na ppč. 692, 695 a 700 v blízkosti polohy Na Bahnech v k. ú. obce Starosedlský Hrádek. Zkoumaný objekt je situován na jižně orientovaném svahu nad rybníkem

Kundratec, v nadmořské výšce 474–478 m, ZM 10: 22-21-16, 72Z:65J (*obr. 1*). Podle uvedené mapy ještě počátkem 70. let 20. století procházela severojižním směrem kolem východní strany zkoumaného objektu polní cesta, která jej, v této části pravděpodobně ještě nad terén vystupující, respektovala.

Objekt je podle vizuálního a geofyzikálního měření možno popsat jako lichoběžník až kosodélník. Severní a jižní průběh příkopu určitě nejsou rovnoběžné, ani delší východní a kratší západní linie příkopu nejsou plně rovnoběžné, pouze přibližně. Jednotlivé rozměry vnějšího obvodu příkopu viereckschanze jsou (přibližně) následující: západní strana je dlouhá 100 m, východní strana 109 m, jižní 93 m a severní 88 m. Vnitřní ohrazená plocha nikde nepřerušným příkopem tedy dosahuje téměř 1 ha. Zaoblené rohy patrně na leteckých snímcích lokality nejsou z magnetometrického měření tak zřetelně patrné, ale i zde jsou některé rohy příkopů viereckschanze mírně zaoblené (z výsledku magnetometrie nejvíce patrné u JZ a částečně u SZ rohu).

Geologický a geofyzikální průzkum

V roce 2015 byl realizován geofyzikální průzkum. Hlavní plocha pro plošný magnetometrický průzkum byla vybrána dle výsledků leteckého snímkování z roku 2012, zveřejněném na www.mapy.cz (*obr. 2*).

Vzhledem k silně magneticky rušivému geologickému podloží lokality byly kromě celoplošného magnetometrického měření dvě dílčí části ohrazení také ověřovány geoelektrickým odporovým měřením (*obr. 3*). Terén osetého pole byl sledován na jaře za sucha v počátečních fázích vzrůstajícího obilí (výška 5–15 cm). Plochy geofyzikálního měření byly v průběhu průzkumu zaměřeny pomocí GPS ARÚ Praha.

V případě širší plochy čtyřúhelníkového ohrazení bylo však ve výsledcích, bohužel, registrováno lokálně až plošně silně magneticky rušivé a nehomogenní magnetické pole, jehož hlavním zdrojem bylo velice proměnlivé a také z hlediska zastoupení magnetických minerálů nehomogenní skalní podloží.

V místě samotné viereckschanze i okolí se i po povrchu pole nacházely vyorané kamenné bloky s nápadně vysokými hodnotami magnetické susceptibility. Z geologické mapy oblasti, literatury (*Vachtl 1935*) a povrchového průzkumu, realizovaného v roce 2015, pak můžeme na poli JZ od obce sledovat, že základ skalního podloží tvoří především prvohorní drobnozrný dvojslídny biotitický granit moldanubické oblasti obsahující rovněž magnetické minerály (*obr. 4*). Ty jsou i dle výsledku magnetometrie a povrchových sběrů prostoupeny různě orientovanými žilnými systémy s granitovým porfyrem (s vyrostlicemi živců o velikosti kolem 2 mm), světlým granodioritem a amfibolitem o magnetické susceptibilitě až $5 \cdot 10^{-3}$ j. SI (údaje na základě měření kapametrem). V severním až SZ okolí obce se také nacházejí silně magnetické pyroxen-amfibolické diority nebo amfibolická gabra. V takto geologicky velice pestřích a přitom z pohledu magnetometrie zcela magneticky nehomogenních geologických podmínkách nebylo reálně ve výsledcích magnetometrie bezpečně rozlišit zahloubené objekty zasypané pouze mnohem méně magnetickou hlinou. Cíl magnetometrického měření, ověření a vymezení viereckschanze a identifikace objektů uvnitř ohrazení, mohl být reálně naplněn pouze částečně.

Geofyzikální průzkum byl proveden přístrojovým vybavením ARÚ Praha. Magnetometrický průzkum byl proveden pětikanálovým magnetometrem DLM-98-ARCH na kolovém

podvozku (Sensys, Německo) využívajícím pěti fluxgate gradiometrů se sondami FMG650B. Magnetometr byl využit pro identifikaci jakýchkoli zahloubených situací s magneticky odlišnou výplní od okolí a podloží, popř. také silněji vypálených materiálů. Metodou byly rovněž detekovány magneticky rušivé situace a zdroje novodobého nebo geologického původu. Plošný magnetometrický průzkum byl proveden v síti měření 0,5×0,2 m.

Doplňkové geoelektrické odporové měření bylo realizováno pomocí aparatury RM-15 (Geoscan Research, V. Británie), která je využívána při sledování a identifikaci nehlubokých podpovrchových reliktvů s kamennou konstrukcí i linií zahloubených ohrazení. V případě této lokality mohly být rovněž detekovány také projevy změn blízkého skalního podloží. Odporové měření bylo provedeno metodou symetrického odporového profilování (SOP) v geometrii Wennerova uspořádání elektrod A0,5M0,5N0,5B, kdy lze sledovat pouze mělce podpovrchové změny odporů do maximální hloubky 0,5 m. Hustota měření byla 1×1 m.

Výsledek geofyzikálního měření

Geofyzikální průzkumy na ploše čtyřúhelníkového ohrazení byly uskutečněny ve dnech 18. 3. a 14. 4. 2015 (*Křivánek 2015a*).

Magnetometrické měření. Nad místem předpokládané viereckschanze byla prozkoumána celkem plocha 1,25 ha. Ve výsledku plošného magnetometrického měření bohužel po celé ploše dominují plošné i liniové magnetické anomálie, které nepochybně nesouvisí s průběhy příkopového ohrazení ani relikty vnitřního osídlení, ale s výraznými rušivými projevy skalního podloží (až +/- 100 nT!). Případně slaběji magnetické archeologické situace byly zastřeny projevy výrazně magnetického i lokálně proměnlivého skalního podloží (*obr. 5*). V nehomogenním magnetickém podloží byly také výraznými liniovými anomáliemi kladných i záporných hodnot na celé ploše zaznamenány nepravidelně rozložené i orientované žilné systémy (či čočky) dalších hornin. Anomálie nad obvodovým příkopem ohrazení se projevíly v daných podmínkách negativně (slaběji magnetické liniové anomálie jednotek nT). Příkop šířky několika metrů byl zřejmě zahlouben až do podloží a v jeho výplni převažovaly hlinité materiály, které v případě této lokality byly mnohem méně magnetické než skalní podloží. Průběh obvodové lomené linie příkopu tedy byl atypicky vymezený zápornou liniovou magnetickou anomálií. Ve zjištěných podmínkách silně variabilního a magnetického podloží lokality nebylo reálné ve výsledcích odlišit jakékoli slabší magnetické anomálie typu sídlištních zahloubených objektů.

Za daných a neovlivnitelných podmínek specifického prostředí lokality bylo možné stanovit pouze tvar příkopového ohrazení, přibližné rozměry a šířku příkopu (*obr. 6*). Nemagnetická liniová anomálie nad příkopem dosahuje šířky 3–5 m. Zajímavý je tvar příkopového ohrazení. Zaoblené rohy patrné na leteckých snímcích lokality již nejsou ve výsledku z magnetometrů tak zřetelně patrné, ale i zde někde jsou rohy příkopů viereckschanze mírně zaoblené. Tvar liniové magnetické anomálie naznačuje na nikoli pravouhlý obdélník, ale spíše lichoběžník (až kosodélník). Celá situace je situována na svažitém terénu ukloněném k jihu.

Odporové měření. Vzhledem k mnohem pomalejšímu postupu měření (na již vzrůstajícím zeleném poli) nemohla být druhou geofyzikální metodou sledována celá plocha viereckschanze. Doplňkové geoelektrické odporové měření bylo zaměřeno pouze na 2 menší plochy nad JV a JZ rohy příkopového ohrazení. Prozkoumány byly plochy 30×32 m a 40×35 m (celkem

cca 0,236 ha). Ve výsledku odporového měření je na obou plochách patrná variabilita amplitud odporových anomálií (obr. 7:O). Liniové a plošné anomálie zvýšených odporů zřejmě odrážejí nejvíce projevy skalního podloží a lokálně též průběhy žilných systémů. Liniové anomálie nízkých odporů naopak budou pravděpodobně souviset s archeologickou situací a mohou detekovat možné kumulace převážně hlinitého materiálu. V JZ rohu měřené JZ plochy pak byla detekována také plošná anomálie nejnižších odporů, která může souviset s půdní erozí do nejnižších partií jižního svahu nad rybníkem anebo také s větší vlhkostí podpovrchových vrstev nejbliže břehu rybníka Kundratec.

Porovnání dílčího výsledku obou užitých geofyzikálních metod na místy JV a JZ rohu příkopového ohrazení nabízí bližší interpretaci naměřených nízkoodporových liniových a lomených anomálií (obr. 7). Místa těchto linií nízkých odporů se plně neshodují s místy průběhu příkopů identifikovaných na segmentu výsledku magnetometrického průzkumu. S příkopy ve výsledku magnetometrického měření se spíše kryjí místa vyšších odporových anomálií. Lomené linie až pásy nízkých odporů jsou na obou segmentech měřených ploch posunuty směrem dovnitř ohrazení. Nízkoodporové anomálie se tedy přibližně nacházejí v rozích vnitřní plochy viereckschanze. To by mohlo naznačovat, že tyto rohy nízkých odporů z vnitřní strany kopírují linie příkopů a mohou indikovat podpovrchové kumulace a relikty převážně hlinitých (vodivějších) vrstev. Uvnitř JV a JZ rohu čtyřúhelníkového ohrazení by tedy mohla být pod povrchem přítomna např. torza sypaných náspů (popř. báze hlinitých valů z nasypaného materiálu z hloubených příkopů). Vzhledem k absenci vysokých odporových anomálií za liniemi příkopů zde ale není příliš pravděpodobné zastoupení kamenů. Hypotetický val nebo menší násep velmi pravděpodobně neměl jakoukoli vnitřní konstrukci, kde by bylo využíváno ve větší míře kamenného materiálu.

Povrchové sběry a popis nálezů

Nálezy byly získány opakovanými povrchovými sběry v letech 2008, 2011 a 2015. Keramika má většinou značně ořelý povrch, proto jeho barva není až na výjimky uváděna, z dalších kategorií je naopak uvedena keramická třída (KT) a hmotnost. Velikost zlomků se pohybuje od 1×1 cm až po 10×5 cm, v průměru však dominují zlomky o velikosti 2×2 až 4×4 cm, proto i v případě okrajů je jen v jednotlivých případech uveden průměr ústí nádoby. V následujícím popisu jsou podrobněji popsány jen vyobrazené exempláře; jejich pořadí respektuje sled vyobrazení v tabulkách.

Sběr v roce 2008 (duben, R. a J. Šimkovi)

Přír. č. 22/2009, inv. č. 37913: celkem 101 ks, hmotnosti 1376 g. Z toho keramika laténská 91 ks/1168 g, keramika VS–NO 6 ks/48 g, mazanice 2 ks/117g, Fe zl. 13 g, kámen 30 g.

Keramika: latén – 61 zl. stěn, KT hrubá, 867 g; 6 zl. den, KT hrubá, 92 g; zl. dna toč. na kruhu, KT jemná, písčítá, 8 g; 2 zl. stěn toč. na kruhu, KT jemná, písčítá, 13 g; 7 zl. okrajů misek, KT hrubá, 47 g; zl. stěny misky toč. na kruhu, KT jemná se slídou a červ. zrnky, 19 g; zl. stěny misky toč. na kruhu, vně smolný nátěr, KT jemná, 10 g; zl. dna na kruhu točeného, povrch původně černý, leštěný, KT jemná, 7 g (germ.?): zl. tuhové stěny, stopy vlasového rýhování, KT jemná, 11 g; zl. tuhové stěny, KT jemná s kousky grafitu, mastná, 7 g; 4 zl. tuhových stěn, KT jemná s červ. zrnky, 29 g; zl. tuhové stěny, KT jemná, 5 g. *Kresleno*: zl. tuhové stěny, vlasové rýhování, KT hrubá s bílými zrnky a grafitem, 24 g (obr. 8:A1); zl. okraje misky, KT jemná, 20 g (obr. 8:A2); zl. stěny na kruhu točené, povrch původně černý, leštěný, KT

jemná, 5 g (germ.?*;* obr. 8:A3); zl. stěny, rýhování, KT jemná, 4 g (obr. 8:A4); brousek z křemenného pískovce o velikosti 63×24×7 mm a hmotnosti 30 g (obr. 8:A5).

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37914**: celkem 11 ks, hmotnost 116 g.

Keramika: latěn – 2 zl. tuhových den, KT jemná, slinutá, s červ. zrnky, 17 g; 3 ks tuhových stěn, KT hrubá, 30 g; zl. stěny, rýhování, 3 g; 3 zl. stěn, KT hrubá, 14 g.

Kresleno: zl. tuhové stěny s rýhováním, část reparačního otvoru, KT jemná, slinuté stříbřité barvy, jedna strana zl. ohlazena, 19 g (obr. 8:B1); zl. stěny s vlasovým rýhováním, KT jemná se slídou, 33 g (obr. 8:B2).

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37915**: celkem 13 ks, hmotnost 109 g. Z toho keramika VS–NO 12 ks zl./92 g, kosti 1 ks/17 g.

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37916**: celkem 35 ks, hmotnost 284 g. Z toho keramika VS–NO 31 ks/273 g, kosti 4 ks/11 g.

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37917**: keramika VS–NO, 448 g.

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37918**: celkem 40 ks a hmotnost 348 g.

Keramika: latěn – 1 zl. tuhové stěny, 4 zl. okrajů misek, 1 zl. dna, 31 zl. stěn, 3 zl. točené na kruhu (2 stěny, 1 okraj).

Kresleno: zl. stěny s vlešťovanou výzdobou, na kruhu, KT jemná se slídou, 14 g (obr. 8:C).

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37919**: celkem 20 ks a hmotnost 453 g. Z toho keramika laténská 19 ks/450 g, keramika VS–NO 1 ks/3 g.

Keramika: latěn – 10 ks tuhových na kruhu točených zl. (6 stěn se svislým rýhováním, 4 okraje, 1 dno), 1 zl. tuhového okraje obtáčený, 3 zl. písčítých na kruhu točených (2 okraje, 1 stěna u dna), polovina ker. kolečka.

Kresleno: zl. kyjovitěho okraje na kruhu točené misky, KT jemná, 18 g (obr. 8:D1); zl. ovaleného okraje misky tmavě šedé barvy, KT hrubá, průměr 180 mm, 25 g (obr. 8:D2); zl. tuhového okraje, KT jemná s červenými zrnky, 15 g (obr. 8:D3); zl. tuhového okraje, KT jemná s červ. zrnky, 6 g (obr. 8:D4); zl. okraje misky tmavě šedé barvy, KT hrubá, 20 g (obr. 8:D5); zl. okraje tuhové zásobnice s dvojitou plastickou lištou a nepatrným zbytkem vertikálního rýhování, KT hrubá pórovitá s kousky grafitu a červ. zrnky, průměr 420 mm, síla okraje 18 mm, 131 g (obr. 8:D6); polovina kolečka, KT hrubá, 3 g (obr. 8:D7); zl. stěny tuhového hrnce, hřebenové rýhování, KT jemná s bílými zrnky, 37 g (obr. 8:D8); zl. dna na kruhu točené mísy, KT jemná, světlá a písčítá, 17 g (obr. 8:D9); zl. tuhového prožlabeného okraje, KT jemná s červ. zrnky, 8 g (obr. 8:D10).

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37920**: celkem 6 ks, hmotnost 57 g.

Keramika: latěn – 3 zl. tuhové (2 zl. stěny, 1 zl. okraje), 3 zl. okrajů na kruhu točených.

Kresleno: zl. tuhové stěny, rýhování, KT jemná s červ. zrnky, 13 g (obr. 9:A1); zl. okraje misky na kruhu točené, vně zbytek smolného nátěru, KT jemná s drob. zrnky, 9 g (obr. 9:A2); zl. okraje misky na kruhu točené, vně horizont. rýha a zbytek smolného nátěru, KT hrubá s kamínky, 10 g (obr. 9:A3); zl. tuhového okraje, KT jemná s bílými zrnky, 8 g (obr. 9:A4); zl. okraje na kruhu točený, povrch hladký, tmavě šedý, KT hrubá s velkými kamínky, 7 g (obr. 9:A5).

Přír. č. 22/2009, inv. č. **37921**: celkem 2 ks, hmotnost 16 g. Keramika.

Kresleno: zl. okraje, v ruce, povrch černý, drsný, vně 1 horiz. mělká rýha, KT jemná s drob. kamínky, 7 g (obr. 9:B1); zl. stěny, na kruhu, povrch černý, hladký/leštěný, vně dvě mělké horizont. rýhy, vnitř leštěný/tuhový pruh, KT jemná s drobnými zrnky slídy, 9 g (obr. 9:B2).

Sběr v roce 2008 (9. 5., R. a J. Šimkovi, R. Korený)

Přír. č. 21/2009, inv. č. **37866**: celkem 41 ks, hmotnost 815 g. Z toho laténská keramika 26 ks/423 g, keramika VS–NO 8 ks/58 g, mazanice 1 ks/14 g, kámen 6 ks/320 g.

Keramika: latěn – 15 zl. stěn, KT hrubá, 212 g; 4 zl. den, KT hrubá, 78 g; zl. okraje misky, KT hrubá, 18 g; zl. okraje misky, vně jemné horiz. rýhy, KT jemná, 7 g; zl. stěny, drsný povrch se smolných přetahem, KT hrubá, 16 g; 2 zl. tuhových stěn, KT jemná s červ. zrnky, 29 g; zl. tuhového okraje, KT jemná, slinutá s červ. zrnky, 17 g.

Kresleno: zl. tuhové stěny, rýhování, KT jemná, slinutá s červ. zrnky, 46 g (*obr. 9:C*).

Sběr v roce 2008 (15. 10., R. Korený)

Přír. č. 20/2009, inv. č. **37867**: celkem 9 ks, hmotnost 64 g. Z toho keramika laténská 8 ks/48 g, keramika VS–NO 4 ks/16 g.

Keramika: latěn – 2 zl. tuhové, 3 zl. stěn, z toho jeden zl. na kruhu točený, zl. stěny, původně leštěný černý povrch s dvěma vrypy, na kruhu, KT jemná světlé až bílé barvy, 9 g.

Kresleno: zl. kyjovitého tuhového okraje, KT hrubá s kousky grafitu, 22 g (*obr. 9:D1*); zl. tuhové stěny s hřebenováním, KT hrubá, 7 g (*obr. 9:D2*).

Přír. č. 20/2009, inv. č. **37868–37878**, Fe, barevný kov – sběr detektorem, patrně vše novovek až recent. Hmotnost 115 g.

Sběr v roce 2011 (září, R. a J. Šimkovi)

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38249**: celkem 8 ks, hmotnost 116 g. Z toho laténská keramika 7 ks/113 g, keramika VS–NO 1 ks/3 g.

Keramika: latěn – 3 zl. stěn, KT hrubá, 62 g; zl. stěny, polotovar kolečka?, KT hrubá, 8 g; zl. stěny, svazky vlasového rýhování, KT hrubá, 25 g.

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38252**: celkem 118 ks, hmotnost 1693 g. Z toho laténská keramika 94 ks/1583 g, keramika VS–NO 21 ks/62 g, mazanice 2 ks/45 g, sklo 1 ks/3 g.

Keramika: latěn – 54 zl. stěn bez výzdoby, KT hrubá, 1004 g; 2 zl. den, KT hrubá, 32 g; 1 zl. stěny na kruhu, KT jemná, písčítá, 3 g; 4 zl. stěn na kruhu, korod., povrch původně černý leštěný, KT jemná se zrnky slídy a většinou se zrnky minerálu zlatavého lesku, 26 g; 3 zl. tuhových stěn, KT hrubá s červ. zrnky, 51 g; 1 zl. tuhové stěny, KT jemná s ojed. červ. zrnky, 5 g; 1 zl. tuhové stěny, se stopami vlasového rýhování, KT jemná, pórovitá s červ. zrnky, 11 g.

Kresleno: zl. stěny se svislým žlábkováním, KT hrubá se slídou, 11 g (*obr. 9:E1*); zl. stěny, povrch neprav. zdrsněn, povrch hnědý až černý, vnitřek hlazený, KT jemná, 29 g (*obr. 9:E2*); zl. stěny s promačkávanou páskou, KT hrubá s kamínky, 12 g (*obr. 9:E3*); zl. stěny točené na kruhu, vně část nepravid. drsněná, část hladká, KT jemná s kamínky, 19 g (*obr. 9:E4*); zl. dna toč. na kruhu, KT jemná, písčítá, 10 g (*obr. 9:E5*); zl. stěny toč. na kruhu, KT jemná, písčítá, 3 g (*obr. 9:E6*); zl. dna toč. na kruhu, KT jemná, písčítá, 18 g (*obr. 9:E7*); zl. cedníku, KT hrubá s červ. zrnky, 12 g (*obr. 10:8*); zl. tuhového okraje, KT jemná, slinutá bez příměsí, 23 g (*obr. 10:9*); zl. cedníku, KT hrubá, 15 g (*obr. 10:10*); zl. tuhové stěny, vlasové rýhování, KT jemná, 3 g (*obr. 10:11*); zl. tuhové stěny, repar. otvor se stopami po Fe sorce, KT jemná s červ. zrnky, 6 g (*obr. 10:12*); zl. tuhového okraje, KT jemná, pórovitá bez příměsí, 17 g (*obr. 10:13*); zl. tuhové stěny, rýhování, KT jemná s červ. zrnky, 16 g (*obr. 10:14*); zl. rovně seříznutého okraje misky, KT jemná, 8 g (*obr. 10:15*); zl. rovně seříznutého okraje misky, drsný povrch, obtáčený, KT hrubá, 15 g (*obr. 10:16*); zl. okraje misky, KT jemná, 13 g (*obr. 10:17*); zl. stěny misky, vně smolný nátěr, KT hrubá s četnými kamínky, 39 g (*obr. 10:18*); zl. tuhové stěny s repar. otvorem s korozní stopou po Fe sorce, KT hrubá se zrnky grafitu a červ. kamínky, 27 g (*obr. 10:19*); zl. tuhové stěny, upravené do hrotu (ohlazené boky a podstava, hrot), KT kompaktní, slinutá, bez příměsí, 13 g (*obr. 10:20*); zl. stěny, vně dochována část jamky s hloubkou 4 mm, KT hrubá, 16 g (*obr. 10:21*); zl. okraje misky KT jemná, 14 g (*obr. 10:22*); zl. okraje misky, KT hrubá, 12 g (*obr. 10:23*); zl. okraje misky, KT jemná, 10 g (*obr. 10:24*);

zl. dna, KT hrubá, 17 g (*obr. 10:25*); zl. dna KT hrubá, 40 g (*obr. 10:26*); zl. stěny toč. na kruhu, povrch černý, leštěný, vně jemně rytá linka, KT jemná s drobnými zrnky slídy a zrnky minerálu zlatavého lesku, 8 g (*obr. 10:27*); dtto, 14 g (*obr. 10:28*); zl. okraje točený na kruhu, povrch korod., původně černý, leštěný, KT hrubá s bílými zrnky, 6 g (*obr. 10:29*); zl. tuhové stěny pod okrajem, povrch drsně, KT jemná, 5 g (*obr. 10:30*); zl. skleněného náramku z kobaltového průsvitného skla bez koroze, tvořen čtyřmi žebry s výzdobou střídavých bílých a žlutých nití v tvaru přerušované klikatky, 3 g (*obr. 10:31*).

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38253**: celkem 65 ks, hmotnost 430 g. Z toho laténská keramika 37 ks/275 g, keramika VS–NO 26 ks/119 g, Fe zlomky 25 g, kámen 2 ks.

Keramika: latén – 26 zl. stěn, KT hrubá, 181 g; 3 zl. den, KT hrubá, 37 g; 2 zl. okraje, KT hrubá, 16 g; 4 zl. tuhových stěn, KT hrubá, 24 g; 2 zl. okrajů na kruhu, povrch tmavě šedý/černý, hladký až leštěný, KT jemná, 17 g; 2 ks kamenů, z toho jeden železitý křemen červené barvy, 74 g.

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38254**: celkem 298 ks, hmotnost 2962 g. Z toho laténská keramika 195 ks/2732 g, keramika VS–NO 103 ks/230 g.

Keramika: latén – 170 zl. stěn, KT hrubá, 2183 g; 6 zl. okrajů, KT hrubá, 38 g; 5 zl. den, KT hrubá, 111 g; zl. stěny na kruhu točené, KT jemná, 7 g; 18 zl. tuhových (3 zl. okrajů, 1 zl. dna, 14 zl. stěn), KT jemná, slinutá, s červ. zrnky, 193 g.

Kresleno: polovina kolečka, drobné vlasové rýhování, KT jemná, 7 g (*obr. 11:A1*); zl. cedníku, KT jemná s kamínky, 7 g (*obr. 11:A2*); zl. stěny, vlasové rýhování, KT hrubá, 37 g (*obr. 11:A3*); zl. stěny, rýhování, KT hrubá, 53 g (*obr. 11:A4*); zl. okraje misky, KT hrubá, 26 g (*obr. 11:A5*); zl. okraje, KT hrubá, 13 g (*obr. 11:A6*); zl. okraje, KT jemná, 9 g (*obr. 11:A7*); zl. okraje misky, vně smolný nátěr a krusta látky stejné barvy; KT jemná, 13 g (*obr. 11:A8*); zl. tuhové stěny, vlasové rýhování, KT jemná, slinutá, 5 g (*obr. 11:A9*); zl. tuhové stěny, KT jemná, slinutá s červ. zrnky, 30 g (*obr. 11:A10*).

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38255**: celkem 77 ks, hmotnost 1647 g. Z toho laténská keramika 66 ks/1186 g, keramika VS–NO 7 ks/94 g, mazanice 342 g, kosti 3 ks/25 g.

Keramika: latén – 9 zl. stěn, KT hrubá, 260 g; zl. stěny na kruhu, KT jemná, 9 g; 22 zl. okrajů misek, KT hrubá, 172 g.

Kresleno: zl. tuhového okraje, průměr ústí 420 mm, KT jemná, slinutá, bílými zrnky, 77 g (*obr. 11:B1*); zl. tuhového okraje, KT hrubá s bílými zrnky a kousky grafitu, 20 g (*obr. 11:B2*); zl. tuhového okraje, KT hrubá s červ. zrnky, 18 g (*obr. 11:B3*); zl. okraje misky, vnitřní strana tuhovaná, KT jemná, 35 g (*obr. 11:B4*); zl. tuhového okraje, nepravidelné rýhování, KT hrubá s červ. zrnky a kousky grafitu; zl. okraje, KT hrubá (*obr. 11:B6*); zl. okraje, KT hrubá, 59 g (*obr. 11:B7*); zl. okraje, KT hrubá, 23 g (*obr. 11:B9*); zl. okraje, KT hrubá, 43 g (*obr. 11:B10*); zl. stěny, svazky vlasových rýh, obtáčená, KT hrubá, 17 g (*obr. 11:B11*); zl. stěny vně zdobené zahnutými rýhami, KT hrubá, 9 g (*obr. 11:B12*); zl. okraje, KT hrubá, 6 g (*obr. 11:B13*); zl. okraje, KT hrubá, 8 g (*obr. 11:B14*); zl. okraje misky, KT hrubá, 8 g (*obr. 11:B15*); zl. tuhové stěny, dva horizontální vývalky oddělené žlábkem, KT hrubá s kamínky a grafitem, 9 g (*obr. 12:A1*); zl. tuhové stěny, rýhování, KT jemná s červ. zrnky a grafitem, 21 g (*obr. 12:A2*); zl. tuhového dna, rýhování, KT hrubá s četnými červ. a bílými zrnky, 27 g (*obr. 12:A3*).

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38256**: celkem 23 ks, hmotnost 284 g. Z toho laténská keramika 12 ks/133 g, keramika VS–NO 9 ks/49 g, kámen 2 ks/102 g.

Keramika: latén – zl. tuhové stěny, rýhování, KT jemná, slinutá s červ. zrnky, 12 g; zl. tuhového okraje, repar. otvor, KT jemná s červ. zrnky, 8 g; 7 zl. stěn, KT hrubá, 61 g; zl. stěny, repar. otvor?, KT jemná, 7 g; zl. stěny, vně smolný nátěr, KT jemná, 26 g; zl. stěny na kruhu, KT jemná, 19 g.

Přír. č. 12/2013, inv. č. **38378**: celkem 32 ks, hmotnost 418 g. Z toho laténská keramika 14 ks/232 g; keramika VS–NO 12 ks/82 g; Fe 1 ks/16 g; struska 2 ks/39 g; kámen 3 ks/49 g. *Keramika*: latén – 7 zl. stěn, KT hrubá, 103 g; 2 zl. tuhových stěn, KT hrubá, 19 g; 2 zl. tuhových okrajů, KT jemná, slinutá, 17 g. *Kresleno*: zl. stěny točené na kruhu, vně vlešťovaná výzdoba, KT jemná, 11 g (*obr. 12:B1*); část tuhových

plecí pod okrajem situly/hrnce, rýhování, KT jemná, slinutá s červ. zrnky, 34 g (*obr. 12:B2*); část tuhového dna situly, rýhování, KT jemná, slinutá s červ. zrnky, 48 g (*obr. 12:B3*).

Sběr v roce 2015 (18. 3., R. Korený)

Přír. č. 48/2016: celkem 24 ks, hmotnost 295 g. Z toho latéská keramika 21 ks/284 g, keramika NO 3 ks/11 g.

Keramika: latén – 12 zl. stěn, KT hrubá, 144 g; 3 zl. okrajů, KT hrubá, 27 g; zl. okraje, KT jemná, 9 g; zl. okraje, uvnitř smolný nátěr, KT jemná, 57 g; zl. stěny na kruhu, KT jemná, 10 g.

Kresleno: zl. okraje misky, uvnitř smolný nátěr, KT jemná, 9 g (*obr. 12:C1*); zl. tuhového dna, vně horiz. rýha, KT slinuté se slídou, 14 g (*obr. 12:C2*); zl. okraje točený na kruhu, vně smolný nátěr, KT jemná, 9 g (*obr. 12:C3*).

Zhodnocení

Povrchovými sběry bylo získáno celkem 923 ks předmětů a přírodnin o celkové hmotnosti 11931 g. Z toho 649 ks a 9164 g připadají na latéské nálezy, latéské sklo 1 ks/3 g, (latéskou) mazanici 518 g, novověkou keramiku 244 ks/1588 g, kosti 8 ks/53 g, železné zlomky 169 g, brousek 1 ks/30 g, neupravený kámen 471 g, strusku 39 g. Nálezy (zvl. latéské) se koncentrovaly v areálu viereckschanze a v prostoru předpokládaného sídliště JV od ní. V rámci latéské keramiky upozorníme na několik vybraných skupin z hlediska užitého materiálu a povrchové úpravy/výzdoby.

Celkem bylo povrchovými sběry získáno 89 zlomků tuhé keramiky o hmotnosti 1474 g. Jedná se o podíl 13,7 % z celkového počtu získaných latéských zlomků, v případě hmotnosti pak o 16 % podíl. Z Příbramska jsou ještě uváděna čísla 8,33 % pro Třebsko (I) a Bohostice 12,5 %, údaje však vycházejí z málo početných keramických souborů (*Waldhauser – Smejtek – Frána 2010*, 288). Na třísovském oppidu je podíl tuhé keramiky 55 %, ovšem údaj vychází z vyhodnocení jedné sezóny výzkumu na „předhradí“, a je tedy nutné tento údaj brát jen s jistou rezervou (*Hlava 2008*, 153). Naproti tomu v Mšeckých Žehrovicích byla v mladším období tuhá keramika zastoupena jen 2,2 % (*obj. 20/84: Venclová 1998*, 166, tab. 20 – zde další data). Z hlediska složení keramického těsta dominuje v hrádeckém materiálu skupina, obsahující v tuhé hmotě přimíšená červená/oranžová zrnka, což přibližně odpovídá typu „d“; méně je pak zastoupen typ „c“, obsahující příměs bílých zrněk, což odpovídá třídění M. Hlavy (*Hlava 2008*, 152). Ve výzdobě převažuje hrubší hřebenování, méně je zastoupeno vlasové rýhování. Keramika tohoto typu je charakteristická pro mlado- až pozdně latéské osídlení (např. *Hlava 2008*, 164).

Mezi hrubší keramikou se vyskytl zlomek s obloukovitě rýhovanou výzdobou (*obr. 11:B12*), který je charakteristickým prvkem stupňů LT C2–D1 a známý z oppid a ze sídlišť v SZ Čechách (souhrn *Venclová 1998*, 164, fig. 72:11). Z výzdoby ještě za pozornost stojí dva zlomky s vlešťováním, z nichž větší (*obr. 12:B1*) má opět analogie v materiálu v Mšeckých Žehrovicích, s datováním do LT B2–C1/C2 (*Venclová 1998*, fig. 63:10, 11, 90:10).

Souhrnně lze pak soubor latéské keramiky ze Starosedlského Hrádku považovat za součást jihočeského okruhu a chronologicky zařadit do horizontu IIIc (*Waldhauser 1996*).

Ojedinělé/zvláštní tvary

Patrně pracovním nástrojem byl druhotně (?) upravený grafitový hrot (*obr. 10:20*); jistou analogií jsou dva exempláře čtvercového tvaru z laténského sídliště v Českých Budějovicích, obj. 16/2002, datované do LT D (*Zavřel 2006*, 113, 123, *obr. 10:3, 4*). Ojedinělým je i zlomek s dvěma horizontálními žebry (*obr. 12:A16*), jehož obdobu lze vidět ve zlomku z oppida v Českých Lhoticích (*Danielisová 2010*, tab. 16:8).

Keramika plaňanské skupiny (?)

V souboru se objevil též zlomek kyjovitého okraje (*obr. 8:D1*), jehož výskyt v rámci jižních Čech klade P. Zavřel do průběhu LT D2b – R A (*Zavřel 2014*). Několik zlomků kyjovitých okrajů je též z blízkého Jerusalema (*Waldhauser 1987*, 298, 303, *obr. 8:10, 11* – keramiku datuje do LT C–D1), či vzdálenějších Bohostic (*Waldhauser 1987*, 296, 302, *obr. 7:10* – část keramiky datuje do LT B2–C1). Zatím není jasné, zda s touto keramikou souvisí zvláštní skupina, kterou tvoří zlomky (vesměs) na kruhu točené černé leštěné keramiky, jemně plavené a někdy obsahující zlomky horniny zlatavého lesku a zdobené úzkými a mělkými rýhami, připomínající keramiku plaňanské skupiny stupně LT D2b/ R A (např. *obr. 9:B1–2; 10:27–28*).¹ Možným protějškem v českých nálezech je např. keramika, nalezená na oppidu v Českých Lhoticích, kterou B. Danielisová datuje pravděpodobně do doby římské či kulturně do okruhu przeworské kultury (*Danielisová 2010*, 100, Tab. 16:1, 95:1).

Mazanice

Jak už bylo uvedeno, povrchovými sběry bylo získáno několik zlomků mazanice o hmotnosti 518 g. Dochovaly se v ní otisky kulatiny o průměru 20–30 mm (např. *obr. 12:A19*) a stopy po prknech. Příslušnost mazanice k laténskému období je pravděpodobná.

Kovové předměty a struska

Z kovových nálezů nelze ani jeden připsat laténskému období. Stejně tak lze charakterizovat i tři zlomky strusky.

Skleněné předměty

Jsou zastoupeny zlomkem náramku z kobaltového průsvitného skla bez koroze. Byl nalezen na ploše čtyřúhelníkových valů. Je tvořen čtyřmi žebry a na dvou větších jsou střídavě naneseny bílé a žluté nitě formou krátké klikatky (*obr. 10:31*). Podle počtu vývalků a výzdoby náleží k typu 7c podle třídění N. Venclové (*Venclová 1990*, 123; *táž 2016*, 47–48). V Čechách je zastoupený ojediněle (*Venclová 1990*, 123). Na Moravě je v hojném počtu (23 ks) znám

¹ Část nálezů (sběry z roku 2008) posoudila Karla Motyková; celý soubor pak prohlédli Alžběta Danielisová (Archeologický ústav v Praze) a Daniel Bursák (Muzeum hlavního města Prahy). Všem jmenovaným děkujeme za cenné připomínky a odkazy na příslušnou literaturu.

z Němčic, naproti tomu jen jednou z oppida Staré Hradisko, což zřejmě odráží chronologický aspekt. Náramky typu 7c jsou totiž nově datovány do stupně LT C2, s možným oboustranným přesahem (Venclová 2016, 48; srov. Venclová 1990, 123: LT C1–D). Typem výzdoby je ještě blízký náramkům typu 7b (s pěti žebry), který je v Čechách druhým nejčastěji zastoupeným (Venclová – Salač 1992, 647; barevné ukázky ze Stradonic: Pič 1903, tab. V). Podle výsledků prvkových analýz náramků z jiných lokalit lze soudit, že exemplář ze Starosedlského Hrádku byl barven směsí z mědi a kobaltu (Frána – Maštalka 1992, 660). Výskyt tohoto náramku by mohl souviset s importy z Moravy či Karpatké kotliny, doložených na blízkém sídlišti v Příbrami-Brodu z období LT B–C1 (Waldhauser – Smejtek – Frána 2010, 298).

Kamenné předměty a surovina

Z kamenných předmětů lze uvést dva, a to jeden brousek z křemenného pískovce a jeden malý hranol z masktu. Brousek z křemenného pískovce o velikosti 63×24×7 mm a hmotnosti 30 g lze podle třídění J. Jacobiho zařadit k malým brouskům (Jacobi 1974, 129–130), podle analýzy J. Leichmanna pak ke skupině 5 (Leichmann 1994, obr. 1:11). Brousky z téhož materiálu podobného tvaru byly nalezeny například v Mšeckých Žehrovicích (Venclová 1998, 122, fig. 84:2–3), jejichž surovina pak pochází ze SZ Čech (Kužvartová 1998, 266–269). V materiálu ze Starého Hradiska byly brousky z křemenného pískovce nejčtenější (63 %; Leichmann 1994; Čížmář 2012, 76–77).

Malý, částečně dochovaný hranol o velikosti 25×8×9 mm a hmotnosti 8 g z vrstevnatého masktu bílé barvy, má oba uší boky ohlazené. Může se jednat o recentní zbytek masktové křídly.

Cizorodým materiálem, který lze rovněž označit za manuport, je též kus silně omlétoho železitého křemenu, původem pravděpodobně SZ od Brd (Berounsko). Byl nalezen v prostoru valů.

Z povrchových sběrů pocházejí ještě zlomek granitické horniny, křemen s porfyrickými vyrostlinami živců, prokřemenělý prachovec a dva zlomky pravděpodobně diabasu.

Diskuse

Čtyřúhelníkové valy jsou situovány na jižně orientovaném svahu nad potokem (dnes rybníkem).² Jejich umístění v terénu patrně nebylo náhodné. V jejich blízkosti se totiž v sedi-

² V této souvislosti lze uvést, že o objektu viereckschanze v Starosedlském Hrádku se s otazníkem zmiňoval už J. V. Bezděka. Z jeho zmínky v textu však není úplně jasné, zda se jednalo o omyl, či objekt v terénu skutečně identifikoval (Bezděka 1981, 14, 16; k tomu Waldhauser 1987, 280 – jmenované objekty považuje za zbytky středověkých feudálních sídel, viz též jeho pozn. 15). Přikláníme se spíše k výkladu, že J. Bezděka objekt skutečně objevil a následně jeho existenci zatajil; zřejmě však při uvedené příležitosti neodolal a v článku jej alespoň zmínil bez dalších podrobností. Jeho jednání, či přístup k archeologii, lze sledovat z jeho dochované korespondence od konce 30. let, kdy si dopisoval s J. Neustupným nejen ohledně nových nálezů, ale i o jeho ambicích na spolupracujícího člena tehdejšího Státního archeologického ústavu. Protože se nenaplnily, J. Bezděka se urazil a v jednom dopise prohlásil, že má sice další objevy, ale nikomu je nesdělí. Po válce sice navázal další kontakty (např. s L. Jansovou), z další korespondence je ale zřejmé, že určitá zatrpkllost zůstala (korespondence uložena SOA Příbram, fond J. V. Bezděka a v Archivu náleзовých zpráv v Archeologickém ústavu v Praze AV ČR, v.v.i.). O tom, že prováděl sběry a nálezy (či jejich část) si ponechával, svědčí několik svědectví o existenci jeho soukromé sbírky, která se po jeho úmrtí dostala do rukou jeho dědiců. Její další osud není znám.

mentech Hrádeckého potoka nacházelo zlato, které bylo pravděpodobně v mladém/pozdním latěnu těženo a zpracováváno (např. *Waldhauser – Smejtek – Frána 2010*, 302–303; srov. též polohu viereckschanze Třebsko I a II: *Waldhauser – Smejtek – Nováček 1989*). Lze též uvažovat o zpracování místních ložisek železných rud, byť dosud zjištěné doklady těchto aktivit v katastru obce jsou datovány do přelomu raného/vrcholného středověku.³

Z hlediska prostorového se laténské nálezy na lokalitě koncentrují na ploše čtyřúhelníkových příkopů a pokračují směrem východním až jihovýchodním mimo vymezený areál. Přítomnost zahloubených objektů v této části lze pozorovat na leteckých snímcích z roku 2012 (*www.mapy.cz*; obr. 2). Spíše ojediněle jsou keramické zlomky nalézány i západně od ohrazení. Sídliště současná s objektem viereckschanze byla zjištěna i v případě Mšeckých Žehrovic (*Venclová 1998*), Bělčic (*Waldhauser – Fröhlich 1992*; *Michálek 1999*, 70–72; *Danielisová 2014a*), Rakovic (*Foster – Venclová – Křivánek 2004*) či Markvartic (*Waldhauser 1970–1971*; *Danielisová 2014b*).

Tvar čtyřúhelníkovitých valů v podobě lichoběžníku/čtverce není v Čechách neznámý. V nedalekém sousedství, ve vzdálenosti 5 km vzdušnou čarou, se nachází podobný objekt na katastru obce Třebsko, v poloze „Na čihátkách“ (známé též jako Třebsko II; *Waldhauser 1987*; *Křivánek 2013*, 5–6, fig. 1 a 2; *týž 2015b*, 259, fig. 2).⁴ Jižním směrem je to pak objekt u Bělčic (*Waldhauser – Fröhlich 1992*; *Křivánek 2013*, 6, fig. 3; *Javorčíková 2014*), ze zahraničí pak namátkou velikostí a tvarem podobný objekt u Oberschneidingu, Ldkr. Straubing-Bogen v Bavorsku (*Husty – Kirpal – Päßgen 2012*; další ukázky viz *Wieland 1999*). Nutno dodat, že na Příbramsku se jedná už o třetí objekt tohoto typu, na jižním Podbrdsku a ve středním Povltaví v širším smyslu pak už o šestý objekt (Třebsko I a II, Starosedlský Hrádek, Bělčice, Rakovice, Kučeř; Skřípel pravděpodobně do této kategorie objektů nespadá).

Objekt viereckschanze a přilehlé sídliště u Starosedlského Hrádku nebyly osamoceny. V blízkém či vzdálenějším okolí jsou už zmíněné nejen další mlado- až pozdně laténské viereckschanze (Třebsko I a II), ale i sídliště u Brodu u Příbrami (LT C1: *Waldhauser – Smejtek – Frána 2010*), Březnici (asi LT C2–D1: *Waldhauser 1987*, 304, obr. 9), Jerusalemě (LT C–D1: *Waldhauser 1987*, 303, obr. 8). Hustota osídlení však byla pravděpodobně vyšší, jak ukazují nejnovější objevy laténských sídlišť na Příbramsku (např. u osm kilometrů vzdálených Kozárovic či v Dražkově na Sedlčansku).

Závěr

Cílem příspěvku bylo zpřístupnění nového materiálu, získaného povrchovými sběry na ploše keltské viereckschanze a výsledků geofyzikálního měření, provedených v letech 2008, 2011 a 2015. Výsledky geofyzikálních měření na lokalitě byly citelně limitovány geologickou stavbou skalního podloží širší oblasti. Z tohoto důvodu asi může být další nasazení magnetometrie kupř. pro hledání možného sídliště v zázemí laténské lokality jako velmi problematické, možná i nerentabilní. Další ověřování náspů v jiných nesledovaných rozích nebo stranách ohrazení je i v budoucnosti pomocí odporového měření možné. Naopak v případě nějakého budoucího archeologického ověření viereckschanze a příkopů ohrazení by bylo vhodné výzkum doplnit

³ Nепublikovaný výzkum Hornického muzea Příbram.

⁴ Je zajímavé, že objekty Třebsko I, II a Starosedlský Hrádek se nacházejí na pomyslné přímce. Záměr, nebo náhoda?

i měřením magnetické susceptibility na řezech sondami. Výsledky by (i dodatečně) mohly doplnit poznatky o detekovaných situacích a možnostech nedestruktivní prospekce v podobně komplikovaných geologických podmínkách.

Povrchové sběry přinesly početný materiál (keramika, zlomek skleněného náramku typu 7c), který objekt a přilehlé sídliště datuje do mladé až pozdní doby laténské LT C2–D. Ze souboru se pak vymyká malá skupina keramických zlomků, které lze s otazníkem přiřpat plaňanské skupině (LT D2b/R A).

Literatura a prameny

- Bezděka, J. V. 1981:* Keltská kultovní místa na Příbramsku a jejich vztah k dolování, Studie z dějin hornictví 11, 14–18.
- Čížmář, M. 2012:* Kámen. In: Venclová, N. – Valentová, J., Oppidum Stradonice. Výzkum Albína Stokého r. 1929. Fontes Archaeologici Pragenses 38. Praha, 76–77.
- Danielisová, B. 2010:* Oppidum České Lhotice a jeho sídelní zázemí. Archeologické studijní materiály 17. Praha.
- *2014a:* Bělčice, okr. Strakonice, Jihočeský kraj. In: Kuna, M. a kol., Archeologický atlas Čech. Praha, 47–49.
 - *2014b:* Markvartice u Sobotky, okr. Jičín, Královéhradecký kraj. In: Kuna, M. a kol., Archeologický atlas Čech. Praha, 222–224.
- Foster, P. – Venclová, N. – Křivánek, R. 2004:* Quadrangular enclosure at Rakovice (distr. Písek). In: Gojda, M. (ed.), Ancient Landscape, Settlement Dynamics and Non-Destructive Archaeology. Czech research project 1997–2002. Praha, 249–265.
- Frána, J. – Maštálka, A. 1992:* Neutronová aktivační analýza laténských skel z Lovosic, Archeologické rozhledy 42, 657–660.
- Hlava, M. 2008:* Záchranný výzkum v předpolí oppida Trísov (okr. Český Krumlov) roku 1958, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 21, 141–209.
- Husty, L. – Kirpal, U. – Paffgen, B. 2012:* Begraben im Graben – Eine keltische Viereckschanze und frühmittelalterliche Gräber in Oberschneiding. Landkreis Straubing-Bogen, Niederbayern, Das Archäologische Jahr in Bayern 2011, 72–74.
- Jacobi, G. 1974:* Werkzeug und Gerät aus dem Oppidum von Manching. Die Ausgrabungen in Manching 5. Wiesbaden.
- Javorčíková, K. 2014:* Nové poznatky k čtyřúhelníkovému ohrazení v Bělčicích u Blatné, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 27, 193–206.
- Křivánek, R. 2013:* Geophysical surveys of abandoned quadrangular enclosures (“Viereckschanzen”) from La Tène period in Bohemia. In: Fry, R. – Brown, H. (eds.), ISAP News, Issue 36, August 2013, The newsletter of the International Society for Archaeological Prospection. Bradford, 5–7 (www-zdroj: <http://www.archprospection.org/isapnews/isapnews-36>).
- *2015a:* Závěrečná zpráva o geofyzikálním průzkumu prováděném na základě HS č. 715028/15 na lokalitě Starosedský Hrádek, okr. Příbram. Archiv ARÚ Praha.
 - *2015b:* Application of geophysical methods for monitoring of surface and subsurface changes of origin archaeological terrains – case studies of sites in the Czech Republic. The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-5/W7, 2015. 25th International CIPA Symposium 2015, 31 August – 04 September 2015. Taipei, Taiwan, 257–262.
 - *2016:* Geofyzikální měření ARÚ Praha na archeologických lokalitách v roce 2015. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2015. Sborník referátů z informačního kolokvia. Zprávy ČAS – Supplément 101. Praha, 9–12.

- Kužvartová, A. 1998:* Petrography of rocks and stone tools. In: Venclová, N. (ed.), Mšecké Žehrovice in Bohemia. Archaeological background to a Celtic hero 3rd – 2nd cent. B. C. Chronothèque 2. Sceaux, 265–270.
- Leichmann, J. 1994:* Brousky z keltského oppida Staré Hradisko u Prostějova, Časopis moravského muzea 79, 101–109.
- Michálek, J. 1999:* Keltský poklad z Bezdědovic na Blatensku. Blatná – Strakonice.
- Píč, J. L. 1903:* Starožitnosti země České, díl II. Čechy na úsvitě dějin, svazek 2. Hradiště u Stradonic jako historické Marobudum. Praha.
- Vachtl, J. 1935:* Geologicko-petrografické poměry území mezi Březnicí a Milínem jižně Příbrami. Věstník Královské české společnosti nauk, 1–23.
- Venclová, N. 1990:* Prehistoric glass in Bohemia. Praha.
- 1998: Mšecké Žehrovice in Bohemia. Archaeological background to a Celtic hero 3rd – 2nd cent. B. C. Chronothèque 2. Sceaux.
 - 2016: Němčice and Staré Hradisko. Iron Age glass and glass-working in Central Europe. Praha.
- Venclová, N. – Salač, V. 1992:* Laténské sklo ze sídliště v Lovosicích, Archeologické rozhledy 42, 640–657.
- Waldhauser, J. 1970–1971:* Výzkum čtyřúhelníkových valů a laténské sídliště u Markvartic (o. Jičín) v roce 1969, Sborník Československé společnosti archeologické při ČSAV 4, 61–88.
- 1987: Čtyřúhelníkové valy u Třebeska na Příbramsku. Příspěvek k hypotéze J. V. Bezděky o vztahu keltských kultovních míst k dolování, Vlastivědný sborník Podbrdsko 38–39, 279–312.
 - 1996: Regionale keramische Kreise der jüngeren Latènezeit in Böhmen: Anfänge der Forschungen. In: Jerem, E. – Krenn-Leeb, A. – Neugebauer, J.-W. – Urban, O. H. (Hrsg.), Die Kelten in den Alpen und an der Donau. Archaeolingua. Studien zur Eisenzeit im Ostalpenraum 1. Budapest – Wien, 335–357.
- Waldhauser, J. – Fröhlich, J. 1992:* Čtyřúhelníkové valy u Bělčic na Blatensku v jižních Čechách, Archeologické rozhledy 44, 637–645.
- Waldhauser, J. – Smejtek, L. – Frána, J. 2010:* Laténské prospekční (?) aktivity u Brodu na Příbramsku, Archeologie ve středních Čechách 14, 281–308.
- Waldhauser, J. – Smejtek, L. – Nováček, K. 1989:* Montánní archeologický výzkum na lokalitě Třebesko na Příbramsku. In: Šimek, P. (ed.), Hornická Příbram ve vědě a technice 1989. Příbram, 1–36.
- Wieland, G. (Hrsg.) 1999:* Keltische Viereckschanzen. Einem Rätsel auf der Spur. Stuttgart.
- Zavřel, P. 2006:* Výzkum sídliště z doby laténské a starší doby římské v Českých Budějovicích, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 19, 109–149.

Rastislav Korený – Lenka Krušinová – Roman Křivánek – Rudolf Šimek – Jana Šimková – Pavel Škácha: Eine Viereckschanze und eine Siedlung bei Starosedlský Hrádek, Kr. Příbram. Forschungsergebnisse der Jahre 2008–2012 und 2015.

Der Beitrag behandelt eine im Jahr 2008 neu entdeckte Viereckschanze und eine nahe gelegene Siedlung der Spätlatènezeit (LT C2–D). Im Zuge wiederholter Begehungen und Detektorprospektionen wurden 923 Artefakte gesammelt. Zu erwähnen ist die Graphittonkeramik (13,7 % der Gesamtzahl der Keramik) und das Fragment eines Glasarmrings vom Typus 7c (Abb. 10:31; Venclová 2016, 47–48). Im Fundmaterial fällt eine kleine Gruppe von Keramikscherben mit polierter Oberfläche und Rillenverzierung auf, die vielleicht der Plaňany-Gruppe zugeordnet werden kann (LT D2b/R A; Abb. 9:B1–2; 10:27–28). Außerdem wurden geophysikalische (magnetometrische und geoelektrische) Messungen vorgenommen, die jedoch stark vom ungünstigen geologischen Untergrund beeinträchtigt sind.

Deutsch von O. Chvojka

*Mgr. **Rastislav Korený**, Ph.D., Hornické muzeum Příbram, Březové Hory 293, 261 01 Příbram VI; koreny-r@muzeum-pribram.cz*

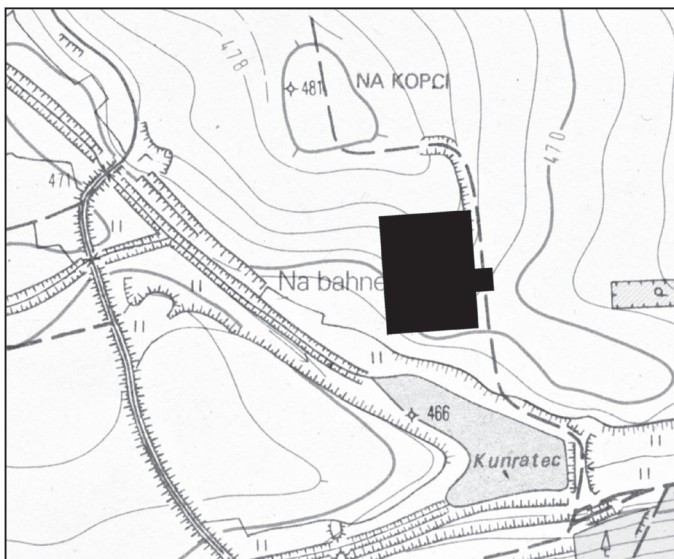
*Mgr. **Lenka Krušinová**, ministerský rada, Oddělení pro Evropský výzkumný prostor, Odbor výzkumu a vývoje, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Karmelitská 529/5, 118 01 Praha 1; lenka_k@centrum.cz*

*RNDr. **Roman Krivánek**, Ph.D., Archeologický ústav AV ČR, v.v.i., Letenská 4, 118 01 Praha I; krivanek@arup.cas.cz*

*Mgr. **Rudolf Šimek**, Podbrdské muzeum, Palackého 10, 262 42 Rožmitál pod Třemšínem; rs@podbrdskemuzeum.cz*

***Jana Šimková**, Podbrdské muzeum, Palackého 10, 262 42 Rožmitál pod Třemšínem; js@podbrdskemuzeum.cz*

*Mgr. **Pavel Škacha**, Ph.D., Hornické muzeum Příbram, Březové Hory 293, 261 01 Příbram VI; skacha-p@muzeum-pribram.cz*

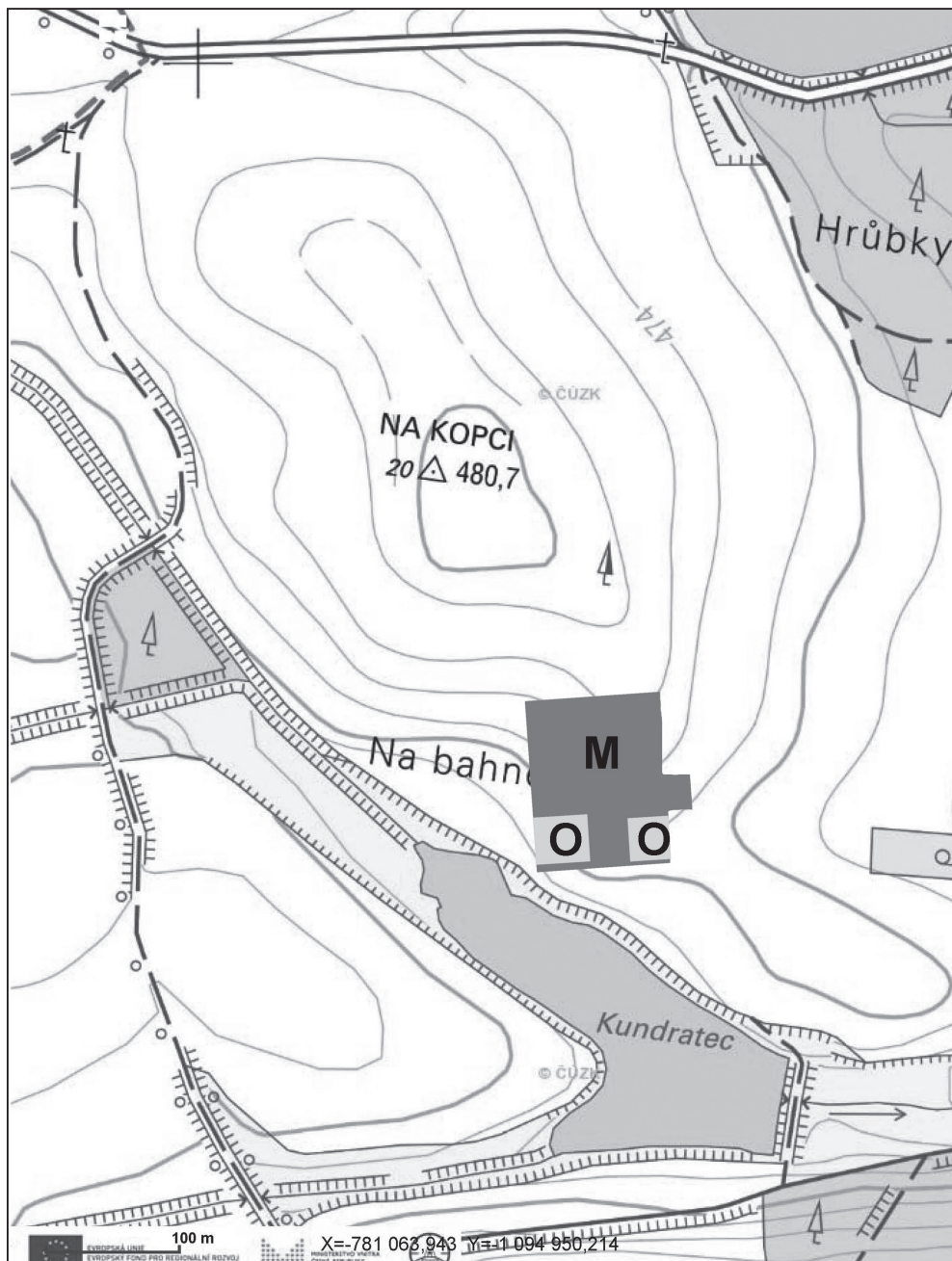
Obr. 1. Výřez z mapy 1:10.000 z roku 1972 s vynesenu plochou průzkumu čtyřúhelníkovitých valů. V uvedeném roce (či spíše o něco dříve) polní cesta ještě respektovala východní hranu tohoto objektu. Upravil R. Křivánek.

Abb. 1. Ausschnitt der Karte 1:10.000 aus dem Jahr 1972 mit Eintrag der Prospektionsflächen in der Viereckschanze. Bearbeitung R. Křivánek.

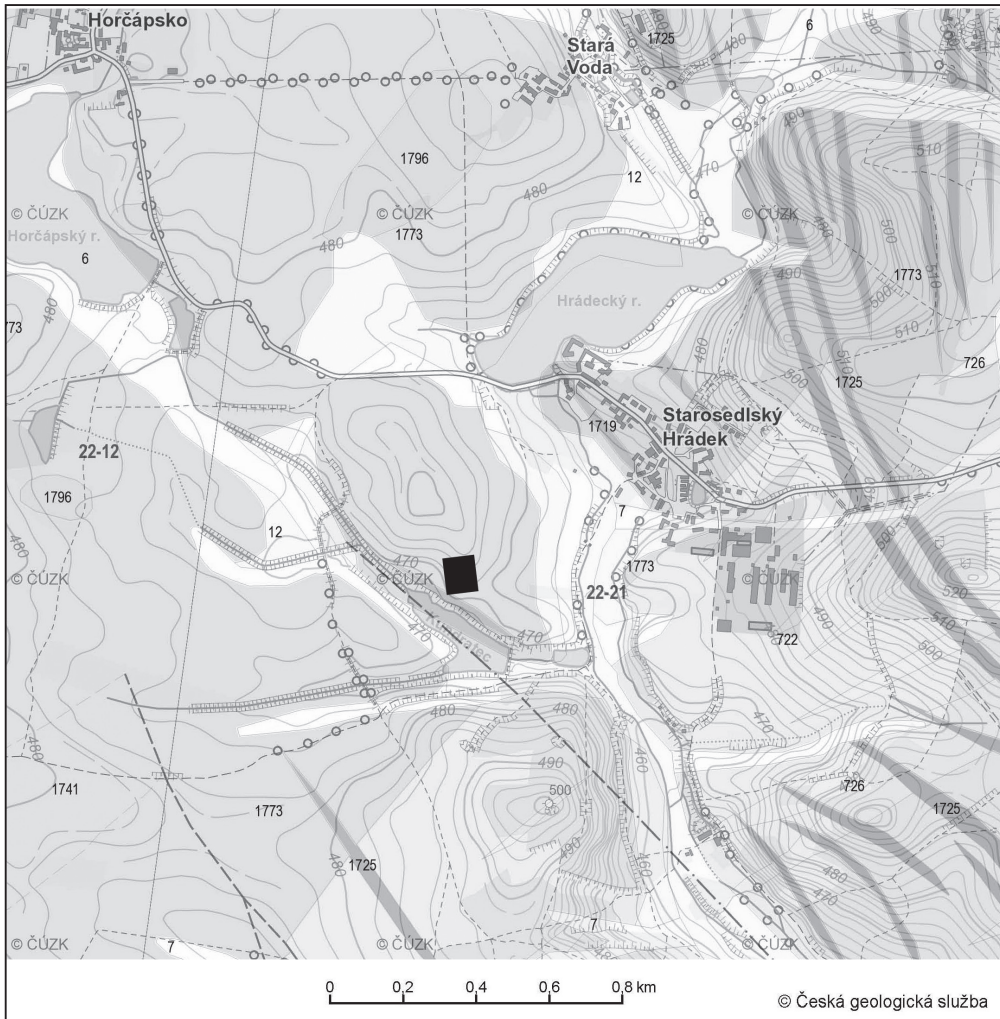
Obr. 2. Výřez z leteckého snímku z roku 2012 s jasnými porostovými příznaky čtyřúhelníkového ohrazení. Šipka ukazuje na viereckschanze, hvězdy značí výskyt keramiky mimo plochu čtyřúhelníkových valů. Zdroj: www.mapy.cz; upravil R. Křivánek a R. Korený.

Abb. 2. Luftbildausschnitt von 2012 mit markanten Bewuchsmerkmalen der Viereckschanze (Pfeil; Sterne markieren Keramikfunde außerhalb der Wallanlage). Nach www.mapy.cz; Bearbeitung R. Křivánek u. R. Korený.

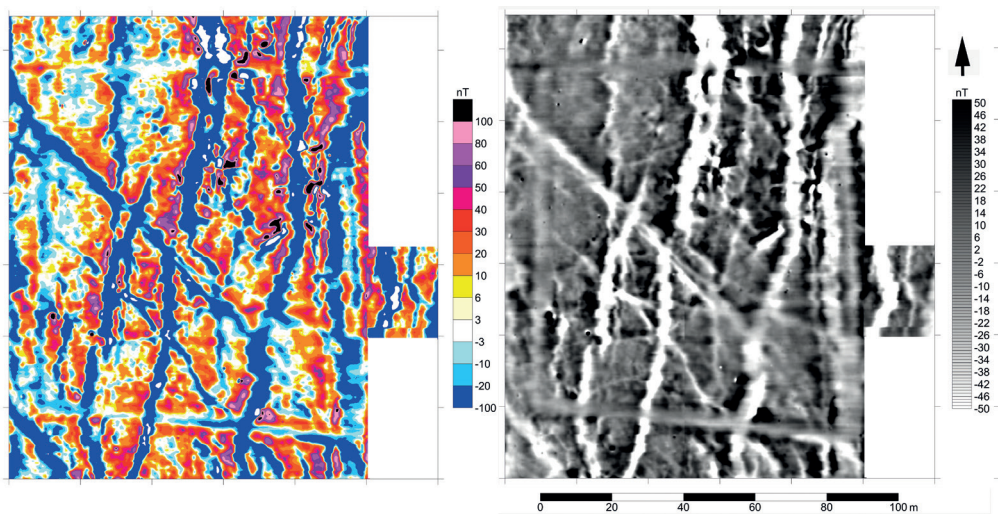
Obr. 3. Lokalizace geofyzikálních průzkumů nad rybníkem Kundratec JZ od obce Starosedlský Hrádek (šedá: magnetometrický průzkum – M, světle šedá: geoelektrický odporový průzkum – O). Zdroj: www.kontaminace.cenia.cz.

Abb. 3. Lokalisierung der geophysikalischen Messungen beim Teich Kundratec südwestlich von Starosedlský Hrádek (grau: magnetometrische Prospektion – M, hellgrau: geoelektrische Messung – O). Quelle: www.kontaminace.cenia.cz.

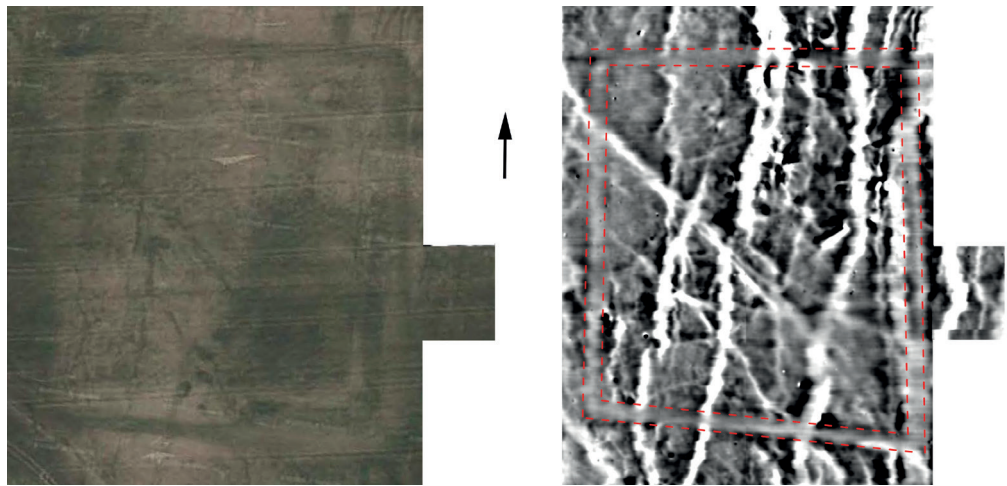
Obr. 4. Výřez geologické mapy se schematickým vyznačením viereckschanze a několika žilných systémů v okolí Starosedlského Hrádku na generalizované mapě 1:50.000. Zdroj: www.cgs.cz.

Abb. 4. Ausschnitt der geologischen Karte 1:50.000 in der Umgebung von Starosedlský Hrádek mit schematischer Darstellung der Viereckschanze. Quelle: www.cgs.cz.

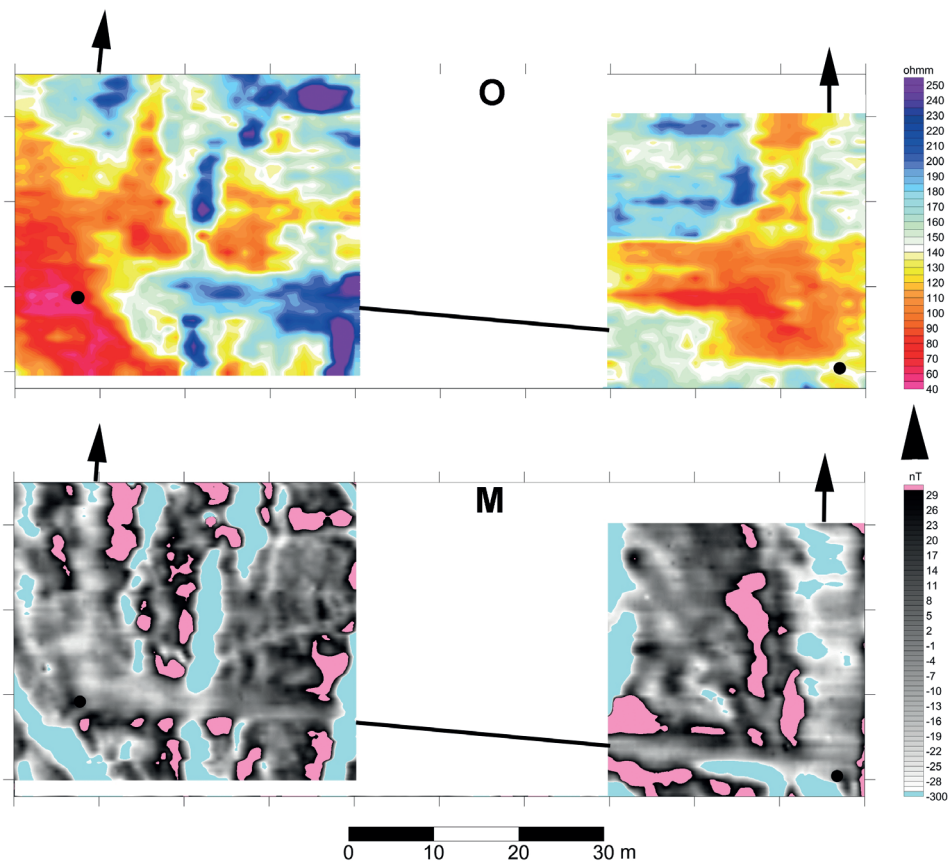
Obr. 5. Výsledek magnetometrického průzkumu, který je silně ovlivněn magneticky nehomogenním skalním podložím (měřená plocha: 1,25 ha; průzkum: Křivánek 2015).

Abb. 5. Ergebnisse der magnetometrischen Messung (Fläche: 1,25 ha; Durchführung R. Křivánek 2015).

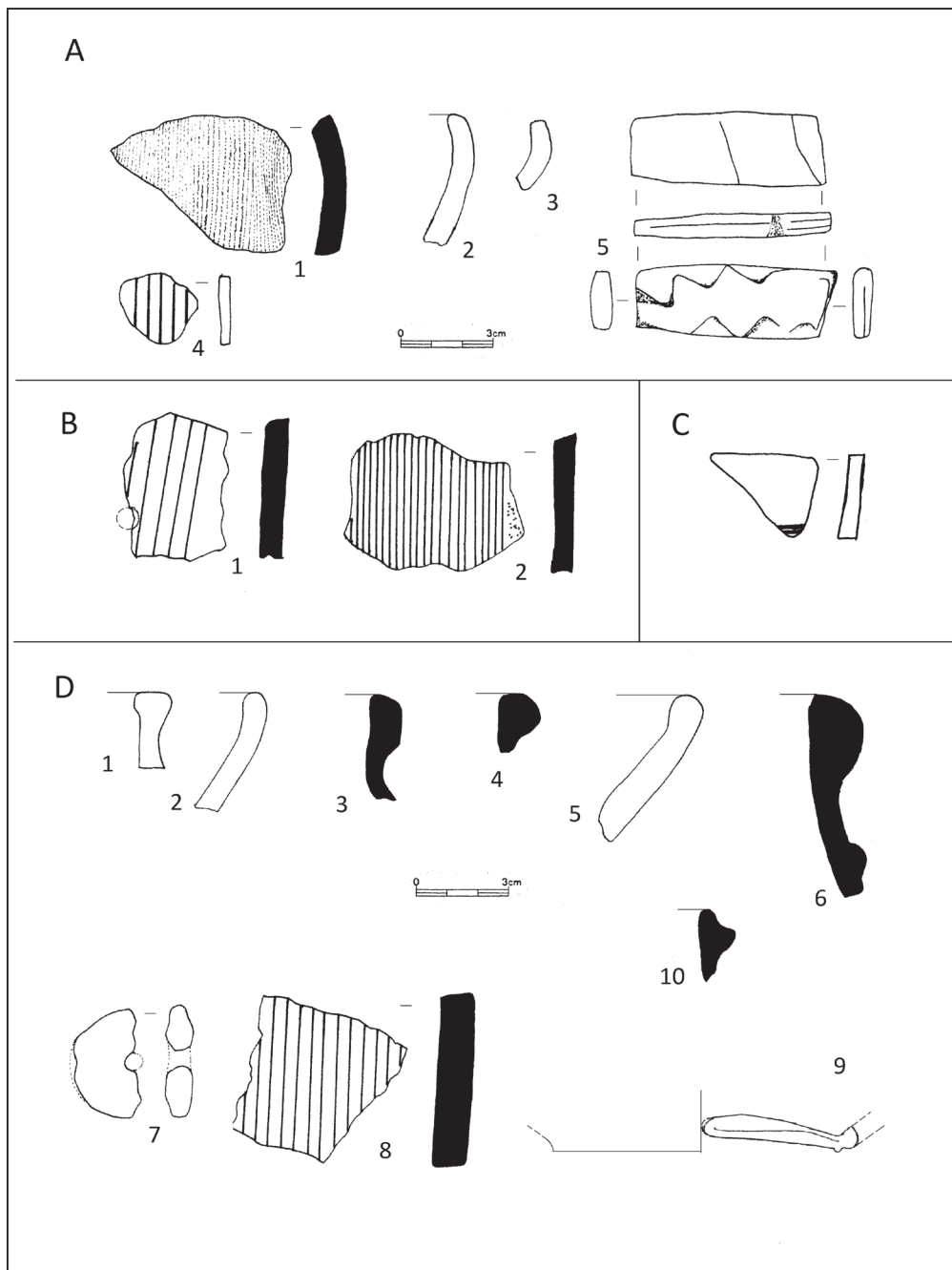

Obr. 6. Porovnání detailu leteckého snímku a výsledku magnetometrického průzkumu s vyznačením průběhu obvodového příkopu ohrazení. Zdroj leteckého snímku: www.mapy.cz.

Abb. 6. Vergleich des Luftbildes und der magnetometrischen Messung mit der Markierung des Grabens der Wallanlage. Luftbild: www.mapy.cz.

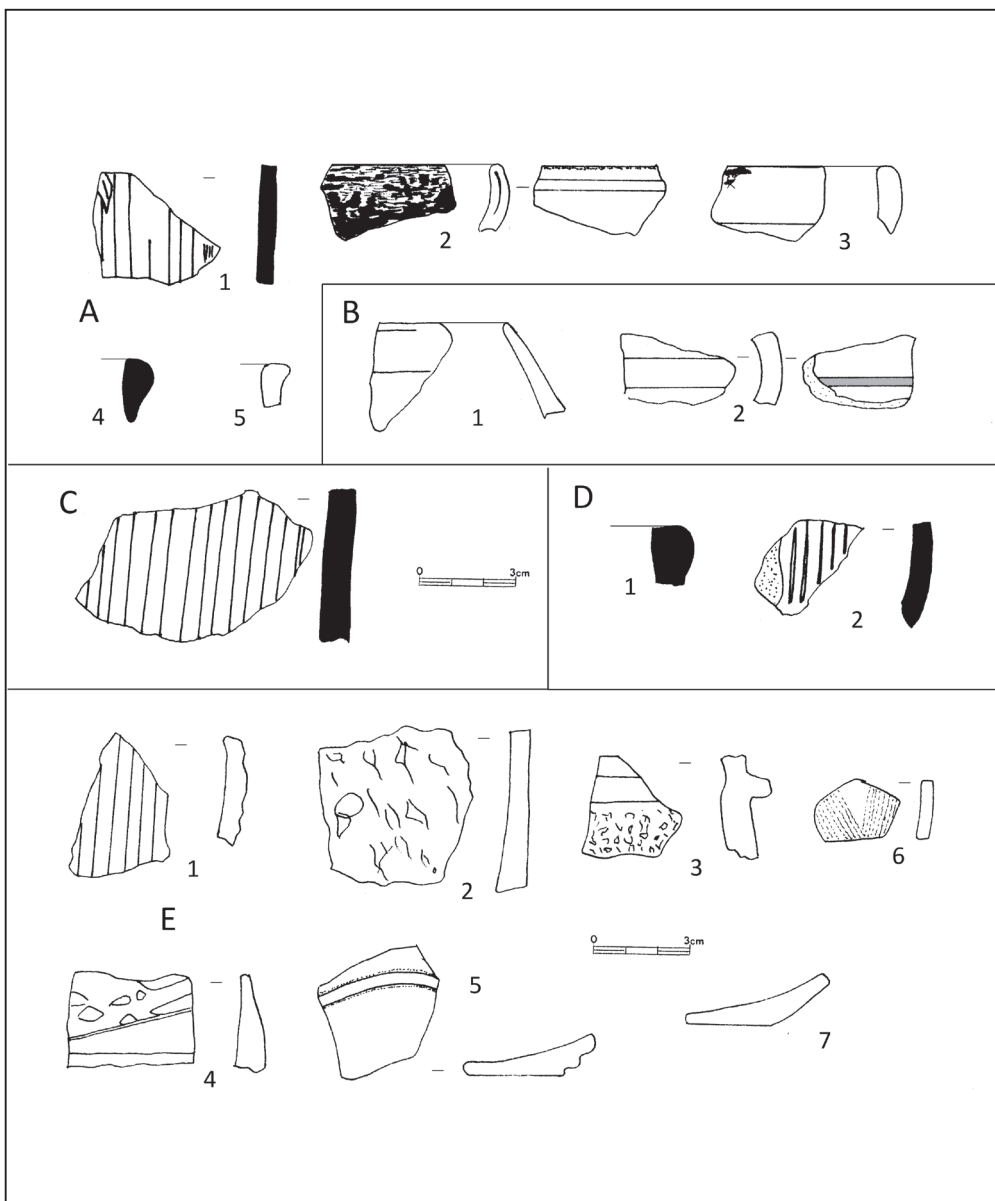

Obr. 7. Porovnání dílčího výsledku geoelektrického odporového (O – nahoře) a magnetometrického (M – dole) průzkumu nad JZ a JV rohem ohrazení (měřené plochy: 30×32 m a 40×35 m; průzkum: Křivánek 2015).
Abb. 7. Vergleich der geoelektrischen (O – oben) und magnetometrischen (M – unten) Messung an den südwestlichen und südöstlichen Ecken der Schanze (gemessene Flächen: 30×32 m und 40×35 m; Messung R. Křivánek 2015).

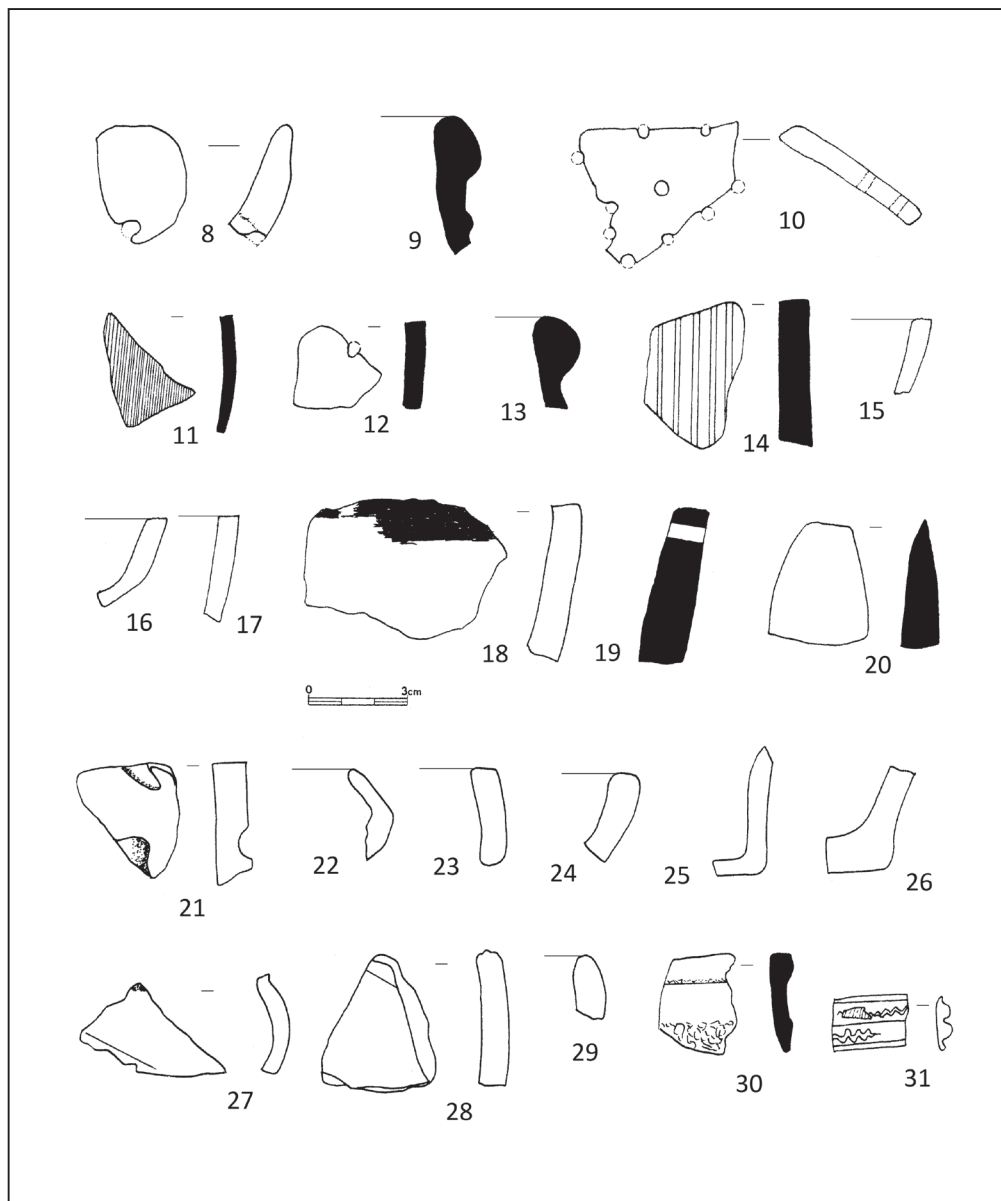
Obr. 8. Výběr nálezů. Legenda: černě profil keramika – tuhová keramika. A5 – kámen (brousek), ostatní keramika. Inv. č. 37913: A1–A5; 37914: B1–B2; 37918: C; 37919: D1–D9.

Abb. 8. Fundauswahl. Schwarzes Profil markiert die Graphittonkeramik. A5 – Schleifstein, andere Keramik.

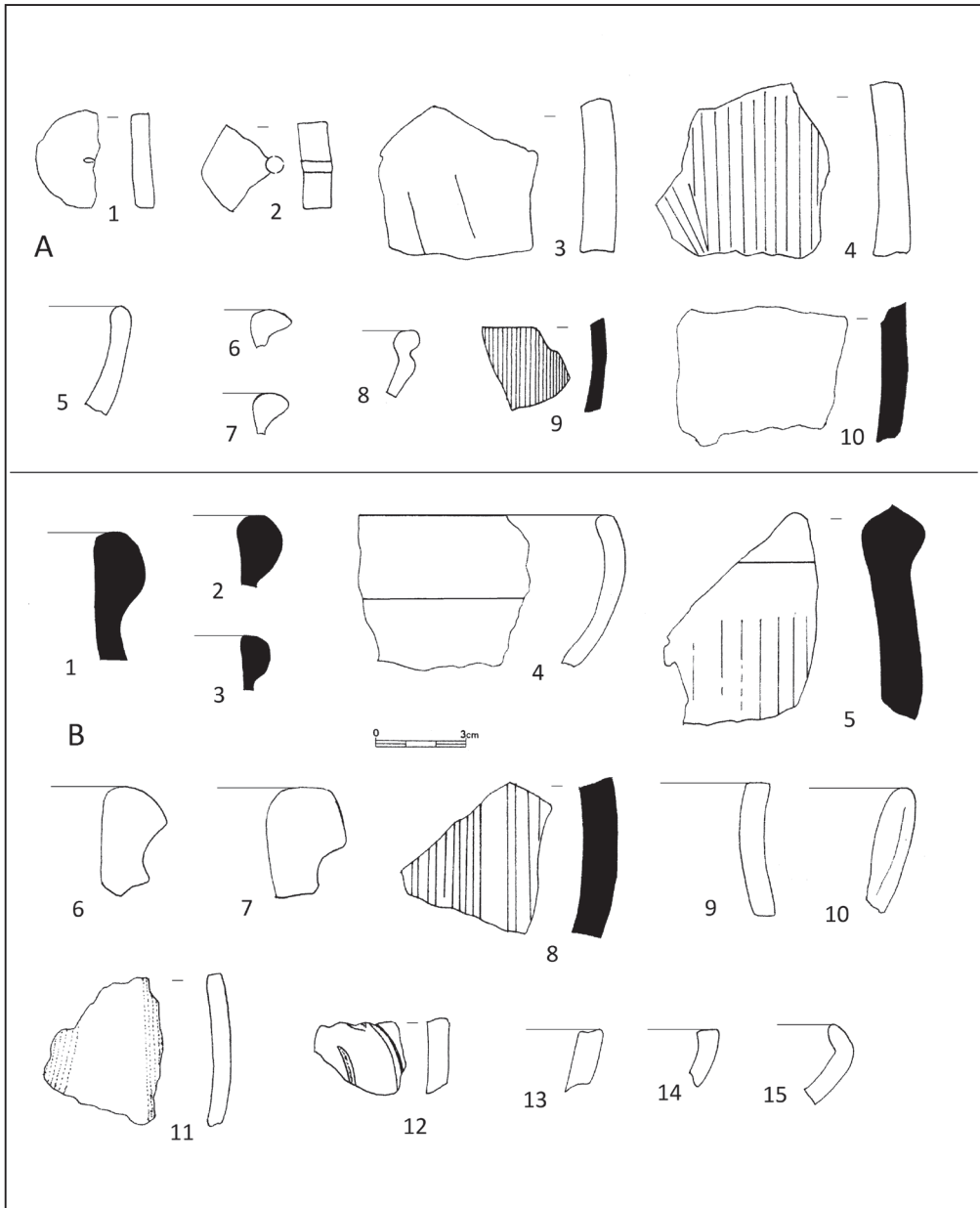
Obr. 9. Výběr nálezů. Inv. č. 37920: A1–A5; 37921: B1–B2; přír. č. 21/09: C; inv. č. 37867–37878: D1–D2; 38252: E1–E5. Vše keramika.

Abb. 9. Fundauswahl. Keramik.

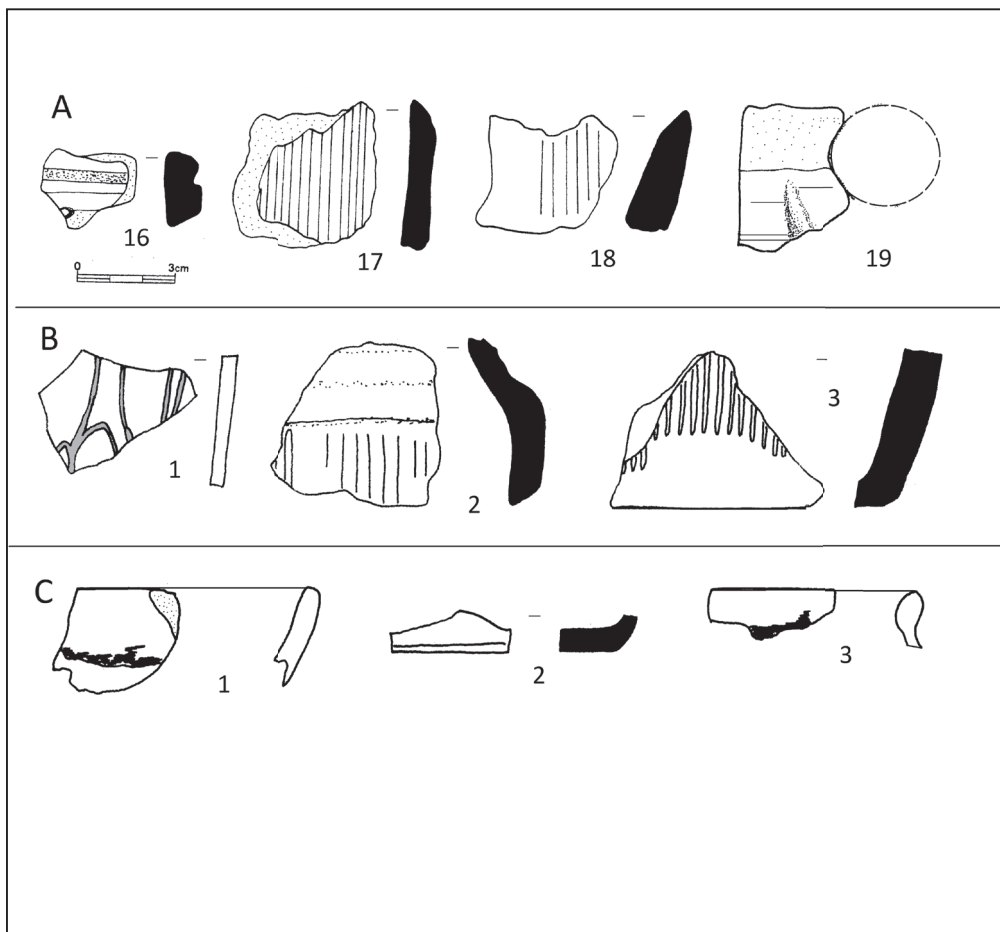
Obr. 10. Výběr nálezů. Inv. č. 38252: 8–31. Č. 31 sklo, ostatní keramika.

Abb. 10. Fundauswahl. Nr. 31 Glas, sonst Keramik.

Obr. 11. Výběr nálezů. Inv. č. 38254: A1–A10; 38255: B1–B15. Vše keramika.

Abb. 11. Fundauswahl. Keramik.

Obr. 12. Výběr nálezů. Inv. č. 38255: A16–19; 38378: B1–B3; přír. č. 48/2016: C1–C3. A19 – mazanice, ostatní keramika. *Obr. 7–11* kreslil R. Korený.

Abb. 12. Fundauswahl. Nr. A19 Hüttenlehm, Keramik. *Abb. 7–11* Zeichnung R. Korený.